

**Keskkonnaministri määruse „Keskkonnaministri 28.06.2019 määruse nr 23
„Nõuded vee füüsikalis-keemilisi ja keemiliste parameetrite uuringuid teostavale
katselaborile, nende uuringute raames tehtavatele analüüsidele ja katselabori tegevuse
kvaliteedi tagamisele ning analüüsi referentmeetodid“ muutmise“ eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse veeseaduse § 236 lõike 7 ja § 237 lõike 4 alusel. Määrusega kehtestatakse nõuded vee füüsikalis-keemilisi ja keemilisi uuringuid tegevale katselaborile ja uuringute käigus tehtavatele analüüsidele. Lisaks reguleeritakse määrusega katselabori tegevuse kvaliteedinõudeid ning proovi analüüsimise referentsmeetodid.

Määruse eelnõu on ette valmistanud Keskkonnaministeeriumi veesakonna nõunik Raili Kärmas (tel 626 2858, raili.karmas@envir.ee). Eelnõu keeleteimetaja oli Keskkonnaministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Aili Sandre (tel 626 2953, aili.sandre@envir.ee). Määruse eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaministeeriumi õigusosakonna nõunik Elina Lehestik (tel 626 2904, elina.lehestik@envir.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõukohase määrusega tehakse kaks muudatust.

Eelnõukohase määruse esimese punktiga täiendatakse kehtiva määruse paragrahvi 3 lõikega 5. Täienduse kohaselt kehtestatakse heljumi (ka heljuvaine) analüüsimise meetodika heit- ja reovee proovide korral, mis on kooskõlas Euroopa Liidu Nõukogu 21. mai 1991. a direktiivi 91/271/EMÜ asulareovee puhastamise kohta (edaspidi ka *asulareovee puhastamise direktiiv*) I lisa tabelis 1 sätestatud meetodikaga. Asulareovee puhastamise direktiivi I lisa määrab heljumi kontsentratsiooni piirväärtuse ja vähendamise protsendi koos kasutatava meetodikaga. Seetõttu ei ole heit- ja reoveeproovide heljumisisalduse analüüsimisel lubatud kasutada muid referentsmeetodeid.

Eelnevale tuginedes on oluline üheselt sätestada heljumi filtreerimiseks kasutatava filtri poorsuse läbimõõt. Heljumi määramise standard EVS-EN 872 (Hõljuvaine määramine; Läbi klaaskiudfiltri filtreerimise meetod) pole filtri poorsusele nõudeid määranud, sest standard on kõigile valdkondadele universaalne. Et heit- ja reoveest heljumi määramine vastaks asulareovee puhastamise direktiivi nõuetele, on eelnõukohases määruses sätestatud, et heit- ja reovee heljumisisaldus tuleb määrata pärast heit- ja reovee filtreerimist läbi 0,45µm membraanfiltri. Heljum tuleb kuivatada 105 °C juures ja seejärel kaaluda. Heljumi kuivatamine ja kaalumine on heljumisisalduse määramise protsessi osa.

Teise muudatusena lisatakse määrusesse uus paragrahv, mis reguleerib analüüsitulemuste tõlgendamist. Eelnõukohase määruse alusel loetakse analüüsitulemused nõuetele vastavaks, kui füüsikalis-keemilised või keemilised mõõdetavad suurused vaadeldavas proovis ei ületa piirväärtust, seejuures ei arvestata mõõtemääramatust. Täiendus on vajalik, et oleks üheselt mõistetav, millal saab lugeda proovitulemuse nõuetele vastavaks, kui labori proovitulemus on kehtestatud piirväärtusele piisavalt lähedane ning analüüsi mõõtemääramatus võimaldab tulemust tõlgendada mõlemat pidi. Seetõttu on eelnõukohase määrusega täpsustatud, et vee füüsikalis-keemiliste ja keemiliste parameetrite uuringute korral katselaborite mõõtemääramatust tulemuse vastavuse hindamisel arvesse ei võeta. Praktikas on mõõtemääramatuse arvestamise kohta erinevaid näiteid. Sotsiaalministri 24.09.2019 määruse nr 61 „Joogivee kvaliteedi- ja kontrollinõuded ning analüüsimeetodid“ § 14 lõikes 5 on

sätetatud, et mõõtemääramatust ei tohi kasutada kui joogivee mikrobioloogiliste, keemiliste või indikaatornäitajate piirsalduste lisahälvet. Samas Vabariigi Valitsuse 16.06.2011 määruse nr 78 „Nõuded kiirusmõõturi ja kiirusmõõtesüsteemi mõõteprotseduurile ning mõõtetulemuste töötlemisele“ § 9 lõike 5 esimese lause kohaselt loetakse lõplikuks mõõtetulemuseks kiirusmõõturi lugem, millest lahutatakse laiendmääramatus. Samamoodi arvestab Maaeluministerium toiduohutuse hindamisel labori tulemusest maha mõõtemääramatuse. Maaeluministeriumi praktikad on aga kritiseerinud Riigikontroll oma 5. juuni 2019 aruandes „Riigi tegevus toidu ohutuse tagamisel“. Riigikontrolli aruande väljavõte: „Riigikontrolli analüüsi tulemusel selgus, et VTA¹ ei hinda ise toidus sisalduvate jääkide ohtlikkust. VTA tunnistab toidu nõuetele mittevastavaks ainult siis, kui taimekaitsevahendi jäägi piirnormi ületavast laborianalüüsi tulemusest 50% maha lahutamisel on piirnorm endiselt ületatud. Piirnormi ületamisega seotud ohu hindamisel ei tohi laborianalüüsi tulemusest midagi maha lahutada, sest see moonutab arvutust selle kohta, kui palju jõuab toiduga taimekaitsevahendi jääki inimese organismi. Piirnorm on vaid üks aspekt ohtlikkuse hindamisel. Arvestada tuleb ka jäägi võimalikke tervise mõjusid, erinevaid tarbijarühmi (nt imikud, väikelapsed, rasedad) ning inimeste toitumisharjumusi.“

Veekeskonna proovide korral on senine praktika lähtunud eelkõige labori tulemusest mõõtemääramatust arvestamata. Sellekohane õigusnorm aga praegu puudub. Kuna laborite suutlikkus on väga erinev, oleks ebamõistlik sätestada labori tulemuse hindamine selliselt, et mõõtemääramatus arvestatakse saadud tulemusest maha, kuna see soosiks olukorda, kus analüüside tegemiseks eelistatakse selliseid laboreid, kelle mõõteriistade tundlikkus oleks väiksem ja mõõtemääramatus suurem. See aga ei saa olla eesmärgiks, kuna õigusnorm peab toetama laborite analüüsitulemuste täpsemaks muutumist ning laborite vabaturu konkurentsile eelistada selliseid laboreid, kelle analüüsimeetodid on täpsemad ja mõõtemääramatus väiksem. Seetõttu on peetud vajalikuks veekeskonna proovide korral täpsustada, et tulemuste tõlgendamisel lähtutakse saadud proovitulemustest mõõtemääramatust arvestamata.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõukohase määruse esimene muudatus puudutab asulareovee puhastamise direktiivi 91/271/EMÜ I lisa tabelis 1 toodud heljumi tulemuse hindamiseks kasutatavat meetodikat. Kuna heljumi määramise standard EVS-EN 872, mille kasutamine on reguleeritud kehtiva määrusega, ei reguleeri filtrite poorsuse nõuet, tuleb asulareovee puhastamise direktiivis olev heljumi määramise meetodika sätestada määruse tasandil. Muudatus võtab Eesti õigusesse üle asulareovee puhastamise direktiivi I lisa tabelis 1 heljumi kohta sätestatud määramismetodika.

Eelnõukohase määruse teine muudatus täpsustab labori analüüsitulemuste tõlgendamisega seonduvaid aspekte ega ole seotud Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisega. Tegemist on katselabori kompetentsuse nõudeid reguleeriva standardi ISO/IEC 17025 täpsustamisega määruse tasandil. Standardi punkti 7.1.3 kohaselt peab juhul, kui klient nõuab katse- või kalibreerimistulemusel põhinevat vastavusavaldust spetsifikatsioonile või standardile (nt tulemus ei vasta/vastab, ei hälbi/hälbib), olema selgelt määratletud, kas ja kuidas arvestatakse mõõtemääramatusega, kui väljendatakse vastavust kindlaksmääratud nõudele.

4. Määruse mõju

Kuna eelnõukohase määrusega kehtestatakse nõuded on juba praktikas rakendatud (nii heljumi määramise meetodika kui ka tulemuste tõlgendamine), on eelnõukohase määruse mõju sama, mis on keskkonnaministri 28.06.2019 määrusel nr 23.

¹ Veterinaar- ja Toiduamet

Eelnõukohase määruse tulemusel tekib õigusselgus heit- ja reovee proovide määramismetoodika ja labori tulemuste tõlgendamisel.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevus, rakendamiseks vajalikud kulud ja rakendamise eeldatavad tulud

Kuna määrusega täpsustatud nõuded on juba kasutusel, ei too määruse rakendamine kaasa uusi tegevusi, lisakulusid ega -tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu saadetakse kooskõlastamisele Sotsiaalministeeriumile, Maaeluministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Vee-ettevõtete Liidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Vesiviljelejate Liidule, Eesti Kala- ja Vähikasvatajate Liidule, Eesti Keemiatööstuse Liidule ja Eesti Toiduainetööstuse Liidule eelnõude infosüsteemi EIS kaudu.